

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY

TAMARA ČAPETA

prednesené 16. decembra 2021¹

Vec C-54/20 P

Európska komisia

proti

Stefanovi Missirovi Mamachimu di Lusignanovi,

Marii Letizii Missirovej Mamachiovej di Lusignanovej

„Odvolanie – Verejná služba – Zodpovednosť Európskej únie založená na nesplnení povinnosti inštitúcie zabezpečiť ochranu svojich úradníkov – Zosnulý úradník – Nemajetková ujma spôsobená bratovi a sestre úradníka – Možnosť podať žalobu – Články 268, 270 a 340 ZFEÚ – Aktívna legitimácia“

I. Úvod

1. V septembri 2006 boli pán Alessandro Missir Mamachi di Lusignano (ďalej len „zosnulý úradník“) a jeho manželka zavraždení v dome, ktorý sa nachádzal v Rabate (Maroko) a prenajala ho pre nich Európska komisia. Pán Missir Mamachi di Lusignano mal začať pracovať ako politický a diplomatický poradca na delegácii Európskej komisie. Bol preto zamestnancom inštitúcie Únie.

2. Táto je vec je najnovším segmentom súdnej ságy, ktorá prebieha pred súdmi Únie² a začala sa uvedenou nešťastnou a tragickou udalosťou. Umožní Súdnemu dvoru objasniť svoju judikatúru o práve na náhradu škody, ktoré vzniká v kontexte vecí týkajúcich sa úradníkov, teda prípadov spojených s pracovným pomerom osoby v inštitúcii alebo inom orgáne Únie. Prejednávaná vec teda Súdnemu dvoru ponúka možnosť ozrejmiť hranicu medzi právomocou založenou na článku 270 ZFEÚ a právomocou vyplývajúcou z článku 268 ZFEÚ.

3. Toto odvolanie podala Komisia proti rozsudku z 20. novembra 2019, Missir Mamachi di Lusignano a i./Komisia (T-502/16, EU:T:2019:795; ďalej len „napadnutý rozsudok“). Všeobecný súd v ňom uložil Komisii povinnosť solidárne zaplatiť 50 000 eur matke zosnulého úradníka a po 10 000 eur jeho sestre a bratovi ako náhradu nemajetkovej ujmy, ktorú vzhľadom na tragickú udalosť utrpeli.

4. Komisia sa stotožňuje s časťou rozsudku, ktorá sa týka matky, avšak spochybňuje posúdenie Všeobecného súdu v súvislosti s návrhmi na náhradu škody predloženými bratom a sestrou. Kľúčový problém vyplývajúci z odvolania spočíva v otázke, či brat a sestra mohli podať žalobu

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

² Pozri časť 3 nižšie.

o náhradu nemajetkovej ujmy vo svojom vlastnom mene na základe článku 270 ZFEÚ, z ktorého vyplýva právomoc Súdneho dvora vo veciach týkajúcich sa úradníkov,³ alebo či mali uplatniť článok 268 ZFEÚ, ktorý upravuje všeobecnú právomoc Súdneho dvora v súvislosti so žalobami o náhradu škody založenej na mimozmluvnej zodpovednosti Únie.

II. Právny rámec

5. Na účely prejednávanej veci sú okrem článkov 268, 270 a 340 ZFEÚ relevantné aj nasledujúce ustanovenia.

6. Článok 91 ods. 1 služobného poriadku, na ktorý odkazuje článok 270 ZFEÚ, stanovuje:

„Súdny dvor Európskej únie má právomoc v každom spore medzi Úniou a ktoroukoľvek osobou, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok, pokiaľ ide o zákonnosť aktu negatívne ovplyvňujúceho túto osobu v zmysle článku 90 ods. 2 V sporoch finančného charakteru má Súdny dvor neobmedzenú právomoc.“

7. Článok 90 ods. 2 služobného poriadku v spojení s článkom 91 ods. 2 rovnakého služobného poriadku stanovuje, že každá osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok, môže podať na Súdny dvor žalobu, len ak predtým predložila menovaciemu orgánu sťažnosť na akt, ktorý má na ňu negatívny účinok.

8. Vo veci, ktorá viedla k prijatiu napadnutého rozsudku, ako aj v predchádzajúcich konaniach týkajúcich sa návrhov na náhradu škody vyplývajúcej zo smrti pána Missira Mamachiho di Lusignana a jeho manželky účastníci konania uviedli alebo uplatnili aj niekoľko ďalších ustanovení služobného poriadku. Je preto potrebné ich spomenúť aj v týchto návrhoch.

9. V príslušných častiach článku 73 služobného poriadku sa uvádza:

„1. Úradník je poistený odo dňa nástupu do služby pre prípad choroby z povolania a úrazu, podliehajúci pravidlám vypracovaným na základe spoločnej dohody menovacích orgánov inštitúcií Únie, po porade s Výborom pre služobný poriadok. Na náklady poistenia proti rizikám, ktoré nie sú spojené s jeho povolaním, prispieva čiastkou nepresahujúcou 0,1 % z jeho základného platu.

Tieto pravidlá určia, ktoré riziká nie sú pokryté.

2. Vyplácajú sa nasledujúce dávky:

a) V prípade smrti:

Platba paušálnej čiastky, rovnajúcej sa päťnásobku ročného základného platu zosnulého, vypočítaného na základe mesačných čiastok platu, prijatých počas 12 mesiacov pred úrazom, osobám uvedeným nižšie:

- manželovi/manželke a deťom zosnulého úradníka v súlade s dedičským právom, ktorým sa spravuje pozostalosť úradníka; čiastka zaplatená manželke však nemôže predstavovať menej ako 25 % z paušálnej čiastky,

³ MILLET, T.: Staff cases in the judicial architecture of the future. In: *Liber amicorum in honour of Lord Slynn of Hadley*. Kluwer Law International, 2000, s. 221 – 231.

- ak neexistujú osoby kategórie uvedenej vyššie, ostatným potomkom v súlade s dedičským právom, ktorým sa spravuje pozostalosť úradníka,
- ak neexistujú osoby ani jednej z dvoch vyššie uvedených kategórií, príbuzným vo vzostupnej línii v súlade s dedičským právom, ktorým sa spravuje pozostalosť úradníka,
- ak neexistujú osoby žiadnej z troch vyššie uvedených kategórií, orgánu.“

10. Ďalej boli uvedené nasledujúce ustanovenia služobného poriadku.

11. Článok 40 ods. 2 bod iii) služobného poriadku, ktorý umožňuje poskytnúť úradníkovi neplatené pracovné voľno z osobných dôvodov, ak je to potrebné okrem iného na to, aby úradník mohol „pomáhať svojej manželke alebo svojmu manželovi, príbuznému vo vzostupnej línii, príbuznému v zostupnej línii, bratovi alebo sestre v prípade lekárskeho potvrdeného závažného ochorenia alebo zdravotného postihnutia“.

12. Článok 42b služobného poriadku, ktorý stanovuje, že „v prípade lekárom potvrdenej vážnej choroby alebo zdravotného postihnutia manželky alebo manžela úradníka, jeho príbuzného v priamom rade, jeho príbuzného v nepriamom rade, brata alebo sestry, úradník má nárok na rodinnú dovolenku bez základného platu“.

13. Článok 55a ods. 2 písm. e) služobného poriadku, ktorý umožňuje úradníkovi, aby pracoval na čiastočný úväzok, ak je to potrebné, aby sa okrem iného „mohol starať o vážne chorú alebo zdravotne postihnutú manželku alebo manžela, príbuzného vo vzostupnej línii, príbuzného v zostupnej línii, brata alebo sestru“.

III. Okolnosti predchádzajúce sporu a napadnutý rozsudok

14. Okolnosti predchádzajúce sporu boli podrobne opísané v napadnutom rozsudku.⁴ Hlavné súvislosti, ktoré majú význam v kontexte týchto návrhov, možno zhrnúť nasledujúcim spôsobom.

15. Pán Missir Mamachi di Lusignano a jeho manželka boli zavraždení 18. septembra 2006 v zariadenom dome, ktorý pre manželov a ich štyri deti prenajala delegácia Európskej komisie.

16. Po tejto tragickej udalosti boli deti zverené do starostlivosti starých rodičov. Komisia vyplatila deťom zosnulého úradníka ako jeho dedičom poistné plnenie stanovené v článku 73 služobného poriadku.

17. Pán Livio Missir Mamachi di Lusignano, otec zosnulého úradníka, ktorému boli deti zverené do starostlivosti, nebol so sumou vyplatenou na základe článku 73 služobného poriadku spokojný. Na základe článku 270 ZFEÚ preto podal žalobu, ktorou sa domáhal rôznych súm ako náhrady majetkovej a nemajetkovej ujmy vyplývajúcej z tejto tragickej udalosti. Príslušné návrhy podali jednak deti zosnulého úradníka ako jeho právni nástupcovia, a tiež vo svojom vlastnom mene, a jednak otec zosnulého úradníka vo vlastnom mene. To viedlo k prvej skupine vecí (časť A) a následne k aktuálnemu súboru konaní (časť B).

⁴ Napadnutý rozsudok, body 1 až 28.

A. Prvá skupina vecí

18. Na úvod je potrebné vysvetliť kontext, v ktorom sa o tejto skupine vecí rozhodovalo. V rámci Súdneho dvora Európskej únie ako inštitúcie Únie v príslušnom čase existovali tri súdne inštitúcie: Súdny dvor, Všeobecný súd a Súd pre verejnú službu. Posledná z uvedených inštitúcií mala právomoc rozhodovať v prvom stupni v konaniach začatých na základe článku 270 ZFEÚ.

19. Otázka, či sa má žaloba o náhradu škody podať podľa článku 268 ZFEÚ alebo článku 270 ZFEÚ, preto nebola relevantná len pri rozhodovaní o právnom základe, ktorým sa takéto žaloby riadia, ale aj pri určení, či má vec v prvom stupni prejednať Súd pre verejnú službu alebo Všeobecný súd. Práve tento kontext podľa mňa ovplyvnil rozhodnutie vyplývajúce z rozsudku z 10. septembra 2015, Preskúmanie, Missir Mamachi di Lusignano/Komisia (C-417/14 RX-II, EU:C:2015:588, ďalej len „rozsudok v konaní o preskúmaní“) a je pre pochopenie tohto rozhodnutia dôležitý.

20. V tejto skupine vecí prijal prvé rozhodnutie Súd pre verejnú službu 12. mája 2011, pričom išlo o rozsudok Missir Mamachi di Lusignano/Komisia (F-50/09, EU:F:2011:55). Súd pre verejnú službu zamietol žalobu ako čiastočne nedôvodnú – v súvislosti s požadovanou náhradou majetkovej ujmy – a ako čiastočne neprípustnú – v súvislosti s údajnou nemajetkovou ujmov.

21. Po podaní odvolania Všeobecný súd v rozsudku z 10. júla 2014, Missir Mamachi di Lusignano/Komisia (T-401/11 P, EU:T:2014:625), zrušil prvostupňový rozsudok a bez návrhu preskúmal právomoc Súdu pre verejnú službu prejednať vec v prvom stupni a rozhodnúť o nej. Všeobecný súd okrem iného poukázal na rozdiel medzi ujmov, ktorú utrpel zosnulý úradník a deti ako jeho dediči na jednej strane, a ujmov, ktorú utrpeli deti a otec zosnulého vo vlastnom mene na strane druhej. Všeobecný súd rozhodol, že Súd pre verejnú službu „*ab initio*“ nemal právomoc“ rozhodnúť o žalobe podanej otcom a deťmi v ich vlastnom mene. V zmysle tohto rozsudku mal uvedený súd právomoc iba v súvislosti s návrhom na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpel zosnulý úradník a jeho deti ako jeho dediči. Žaloby o náhradu nemajetkovej ujmy mali deti zosnulého úradníka a jeho otec vo vlastnom mene podať na Všeobecný súd podľa článku 268 ZFEÚ.

22. Všeobecný súd rozhodol, že keď sa právni nástupcovia zosnulého úradníka dovolávajú náhrady rôznych ujmy spôsobených tou istou skutočnosťou v postavení jeho právnych nástupcov (na základe článku 270 ZFEÚ), ako aj vo svojom vlastnom mene (na základe článku 268 ZFEÚ), mali by mať v záujme vylúčenia nejednotnosti pri procesných požiadavkách možnosť tieto návrhy spojiť do jednej žaloby. Vzhľadom na to, že Súd pre verejnú službu nemal právomoc v súvislosti s časťou uvedených návrhov (teda návrhov na základe článku 268 ZFEÚ), táto „jedna žaloba“ by mohla byť podaná len na Všeobecný súd. Práve tento súd je totiž odvolacím súdom v konaniach začatých na základe článku 270 ZFEÚ a prvostupňovým súdom pri žalobách podaných podľa článku 268 ZFEÚ.

23. Tento rozsudok Všeobecného súdu vyhlásený v odvolacom konaní následne preskúmal a čiastočne zrušil Súdny dvor v rozsudku v konaní o preskúmaní. Týmto rozsudkom Súdny dvor v podstate rozhodol, že Všeobecný súd svojimi konštatovaniami v rozsudku v odvolacom konaní nesprávne vykladal právomoc Súdu pre verejnú službu prejednávať spory vychádzajúce z pracovného pomeru.

24. V konaní o preskúmaní tak Súdny dvor dospel k záveru, že všetky predmetné návrhy na náhradu škody spadali do pôsobnosti Súdu pre verejnú službu podľa článku 270 ZFEÚ. Inak povedané, podľa článku 270 ZFEÚ bol možný tak návrh detí ako dedičov zosnulého úradníka, ako aj návrhy na náhradu nemajetkovej ujmy, ktoré deti podali vo vlastnom mene, a tiež návrh otca zosnulého úradníka, pričom uvedené návrhy preto mohli spadať do právomoci Súdu pre verejnú službu.

25. Vec bola po preskúmaní vrátená na Všeobecný súd, ktorý vyhlásil rozsudok zo 7. decembra 2017, Missir Mamachi di Lusignano a i./Komisia (T-401/11 P RENV-RX, EU:T:2017:874), v ktorom uložil povinnosť nahradiť majetkovú aj nemajetkovú ujmu, ako to navrhovali deti a otec zosnulého úradníka.

B. Aktuálna skupina vecí

26. Popri prvom súbore konaní podali otec a deti zosnulého úradníka spolu s jeho matkou, a tiež bratom a sestrou, dve ďalšie žaloby.

27. Dňa 16. septembra 2011 podali na Všeobecný súd žalobu o náhradu škody z titulu mimozmluvnej zodpovednosti, pričom sa opierali o články 268 a 340 ZFEÚ. Následne však túto žalobu vzali späť a tá bola uznesením z 25. novembra 2015, Missir Mamachi di Lusignano a Sintobin/Komisía (T-494/11, neuvyverejnené, EU:T:2015:909), vymazaná.

28. Dňa 7. novembra 2012 podali rovnakí žalobcovia na Súd pre verejnú službu žalobu o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ. Žaloba bola zapísaná do registra pod číslom veci F-132/12. Toto konanie bolo prerušené po prvé 6. júna 2013 až do prijatia rozhodnutí, ktorými sa ukončia konania vo veciach T-401/11 P a T-494/11 a po druhé po tom, ako Súdny dvor preskúmal rozhodnutie a vrátil vec Všeobecnému súdu, pričom konanie bolo prerušené až do vydania rozhodnutia, ktorým sa ukončí konanie vo veci T-401/11 P RENV RX.

29. Dňa 2. septembra 2016 po tom, čo bol Súd pre verejnú službu zrušený, bola vec F-132/12 postúpená Všeobecnému súdu a zapísaná do registra pod číslom T-502/16.

30. Zrušenie Súdu pre verejnú službu ako inštitúcie odstránilo niektoré pochybnosti spojené s rozhodnutím, ktoré bolo prijaté v rámci prvej skupiny vecí.

31. Berúc do úvahy rozsudok zo 7. decembra 2017, Missir Mamachi di Lusignano a i./Komisia (T-401/11 P RENV-RX, EU:T:2017:874), ktorým bola priznaná náhrada škody otcovi a deťom, Všeobecný súd dospel k záveru, že je potrebné rozhodnúť výhradne o návrhoch matky zosnulého úradníka a tiež o návrhoch jeho brata a sestry.

32. Všeobecný súd vyhlásil 20. novembra 2019 napadnutý rozsudok, v ktorom priznal matke zosnulého úradníka 50 000 eur a každému z jeho súrodencov 10 000 eur ako náhradu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpeli v dôsledku vraždy tohto úradníka.

IV. Odvolanie

33. Návrhom podaným do kancelárie Súdneho dvora 30. januára 2020 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom Všeobecný súd uložil Komisii povinnosť nahradiť nemajetkovú ujmu spôsobenú Marii Letizii Missirovej Mamachiovej di Lusignanovej a Stefanovi Missirovi Mamachimu di Lusignanovi (sestra a brat zosnulého úradníka) úmrtím Alessandra Missira,
- vec sám prejednal a zamietol žalobu v prvom stupni ako neprípustnú,
- uložil Stefanovi Missirovi Mamachimu di Lusignanovi a Marii Letizii Missirovej Mamachiovej di Lusignanovej povinnosť nahradiť trovy tohto konania a prvostupňového konania.

34. Odporcovia navrhujú, aby Súdny dvor:

- zamietol odvolanie a
- uložil Komisii povinnosť nahradiť trovy tohto konania a prvostupňového konania.

35. Pojednávanie sa vzhľadom na prebiehajúcu pandémiu COVID-19 neuskutočnilo, účastníci konania však odpovedali na otázky, ktoré im Súdny dvor položil, písomne.

36. Toto odvolanie je založené na dvoch dôvodoch: nesprávne právne posúdenie (prvý odvolací dôvod) a porušenie povinnosti uviesť odôvodnenie (druhý odvolací dôvod).

37. Na žiadosť Súdneho dvora sa tieto návrhy obmedzujú iba na analýzu prvého odvolacieho dôvodu.

38. Odvolateľka tento dôvod rozdelila do dvoch častí.

39. V prvej časti tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia pri výklade pojmu „osoba, na ktorú sa vzťahuje služobný poriadok“. Táto časť smeruje proti bodom 48 až 64 napadnutého rozsudku.

40. V rámci druhej časti prvého odvolacieho dôvodu odvolateľka subsidiárne tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď dospel k záveru, že brat a sestra zosnulého úradníka sú oprávnení podať žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy na základe služobného poriadku. Táto časť smeruje proti bodom 134 a 135 napadnutého rozsudku.

V. Posúdenie

41. V napadnutom rozsudku Všeobecný súd dospel k záveru, že má právomoc rozhodnúť o návrhoch matky a súrodencov zosnulého úradníka na základe článku 270 ZFEÚ, a priznal im náhradu škody.

42. Svojím prvým odvolacím dôvodom Komisia spochybňuje konštatovanie Všeobecného súdu týkajúce sa právomoci v súvislosti s návrhmi sestry a brata. Komisia sa v podstate domnieva, že v prípade úmrtia úradníka môžu podať žalobu o náhradu škody na základe článku 270 ZFEÚ iba osoby uvedené v článku 73 služobného poriadku. Keďže súrodenci v tomto ustanovení uvedení nie sú, mohli by podať žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy len na základe článku 268 ZFEÚ.

43. Komisia svoj záver vyvodila z rozsudku v konaní o preskúmaní, v ktorom Súdny dvor, poukazujúc na článok 73 služobného poriadku, konštatoval, že otec, rovnako ako deti zosnulého úradníka, ktorí požadovali náhradu škody vo svojom vlastnom mene, sa môžu opierať o článok 270 ZFEÚ. Ako uvediem ďalej, výklad tejto judikatúry zo strany Komisie je príliš formalistický a len ťažko sa dá obhájiť.

44. Ponúknem iný výklad rovnakej judikatúry, ktorý vedie k záveru, že správnym postupom, ktorý sa má uplatniť, je postup podľa článku 270 ZFEÚ, na základe ktorého môže podať žalobu o náhradu škody akákoľvek osoba vo svojom vlastnom mene, ak jej nárok týkajúci sa zodpovednosti inštitúcie alebo iného orgánu Únie vychádza z pracovného pomeru úradníka s inštitúciou alebo iným orgánom Únie.

45. V prvom rade sa zameriam na judikatúru týkajúcu sa žalôb o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ (časť A), a následne konkrétnejšie posúdim tvrdenia prednesené v odvolaní (časť B).

A. Žaloby o náhradu škody podané v zmysle článku 270 ZFEÚ

46. Článok 270 ZFEÚ zakladá osobitnú právomoc Súdneho dvora vo veciach týkajúcich sa úradníkov. Tieto veci odlišuje od iných konaní v právomoci Súdneho dvora a označuje ich ako „spory medzi Úniou a jej zamestnancami“, pričom odkazuje na služobný poriadok ako na nástroj upravujúci hranice a podmienky uvedenej právomoci.

47. Dôvod vymedzenia vecí, ktoré sa týkajú úradníkov, spomedzi iných oblastí právomoci Súdneho dvora spočíva v osobitnom vzťahu dôvery, ktorý musí existovať medzi inštitúciou a jej zamestnancami, „aby sa občanom zaručilo, že inštitúcie budú im zverené úlohy riadne plniť vo všeobecnom záujme“⁵. Ako sa vysvetľuje v judikatúre Súdneho dvora, tento vzťah je založený na vzájomných právach a povinnostiach a zahŕňa aj povinnosť starostlivosti inštitúcie voči úradníkom.⁶ Osobitná povaha uvedeného vzťahu si vyžaduje osobitné posúdenie zodpovednosti inštitúcie voči svojim zamestnancom.⁷

48. Ustanovenie služobného poriadku, v ktorom sa nachádza prepojenie s právomocou podľa článku 270 ZFEÚ, je článok 91 ods. 1 služobného poriadku. Uvádza sa v ňom, že „Súdny dvor Európskej únie má právomoc v každom spore medzi Úniou a ktoroukoľvek osobou, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok...“.

⁵ Rozsudok zo 6. marca 2001, Connolly/Komisia (C-274/99 P, EU:C:2001:127, bod 44). Pozri tiež rozsudky z 24. marca 2011, Dover/Parlament (T-149/09, neuverejnený, EU:T:2011:119, bod 46), a z 11. júna 2019, De Esteban Alonso/Komisia (T-138/18, EU:T:2019:398, bod 46).

⁶ Rozsudok z 29. júna 1994, Klinke/Súdny dvor (C-298/93 P, EU:C:1994:273, bod 38). Pozri tiež rozsudky z 24. marca 2011, Dover/Parlament (T-149/09, neuverejnený, EU:T:2011:119, bod 46), a z 11. júna 2019, De Esteban Alonso/Komisia (T-138/18, EU:T:2019:398, bod 46).

⁷ Van RAEPENBUSCH, S.: La convergence entre les régimes de responsabilité extracontractuelle de l'Union européenne et des États membres. In: *ERA-Forum*. 2012, roč. 12, č. 4, s. 671 – 684, na s. 681; BOŽAC, I.: Odgovornost za štetu u okvira službeničkog prava Europske unije, dizertačná práca, Univerzita v Záhrebe, 2019, s. 20 a 206 – 208.

1. Význam výrazu „každý spor“ v článku 91 ods. 1 služobného poriadku

49. Podľa článku 91 ods. 1 služobného poriadku *každý spor*, ktorý vznikne v súvislosti so služobným poriadkom, možno na základe článku 270 ZFEÚ predložiť Súdnemu dvoru.

50. Znenie služobného poriadku však nepredpokladá zodpovednosť inštitúcie za škodu spôsobenú jej zamestnancovi. Preto vzniká otázka, či možno nárok na náhradu škody založený na porušení povinností inštitúcie voči zamestnancovi uplatňovať na základe služobného poriadku. Inak povedané, je potrebné posúdiť, či výraz „*každý spor*“ zahŕňa aj spory týkajúce sa nárokov na náhradu škody, ktorú je povinná poskytnúť inštitúcia vzhľadom na porušenie svojich povinností voči svojim zamestnancom?

51. Článok 73 služobného poriadku výslovne uvádza jeden typ práva na vyrovnanie, ktoré vzniká v prípade choroby alebo smrti úradníka. Nie je to však právo na náhradu škody, ale právo získať vopred stanovené poistné plnenie. Nezávisí od preukázania utrpenej ujmy alebo od jej vyčíslenia. Článok 73 ods. 2 písm. a) služobného poriadku stanovuje, že uvedené právo prechádza na manžela alebo manželku a deti zosnulého úradníka. Ak tento úradník v čase úmrtia nemal manželku alebo manžela alebo deti, uvedené právo prechádza na ostatných potomkov v súlade s dedičským právom, ktorým sa spravuje pozostalosť úradníka. Ak neexistujú osoby ani jednej z dvoch vyššie uvedených kategórií, právo na poistné plnenie prináleží príbuzným vo vzostupnej línii. Napokon, ak neexistujú osoby žiadnej z troch vyššie uvedených kategórií, prináleží poistné plnenie inštitúcii.

52. Poistné plnenie nezávisí od vyčíslenia reálnej ujmy, ktorá môže toto plnenie prevyšovať. Poškodení úradníci preto na Súdny dvor podávali žaloby, v ktorých sa domáhali dodatočného odškodnenia, ak sa domnievali, že poistné plnenie nepokrývalo celú ujmu, ktorú utrpeli. Súdny dvor konštatoval, že úradník v takýchto situáciách skutočne má právo na plnú náhradu škody.⁸

53. Súdny dvor tak uznal, že služobný poriadok predpokladá zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla na základe pracovného pomeru. Práve preto Súdny dvor konštatoval, že náhradu takejto ujmy je potrebné uplatňovať v zmysle postupu podľa článku 270 ZFEÚ, a nie podľa článku 268 ZFEÚ.⁹ Toto právo na náhradu škody sa odlišuje od práva na poistné plnenie, stanoveného v článku 73 služobného poriadku. Súdny dvor tak do služobného poriadku zahrnul mimozmluvnú zodpovednosť inštitúcií alebo orgánov Únie ako zamestnávateľov.

54. Žaloby o náhradu škody, či už ide o hmotnú alebo nehmotnú ujmu vyplývajúcu z pracovného pomeru, preto spadajú do právomoci Súdneho dvora, ako ju vymedzuje článok 270 ZFEÚ a článok 91 ods. 1 služobného poriadku, pričom takéto žaloby Súdny dvor na základe článku 270 ZFEÚ aj skutočne prejednával, ako to potvrdzuje judikatúra uvedená vyššie.

55. Tento výklad nedávno potvrdil aj rozsudok v konaní o preskúmaní, v ktorom Súdny dvor vysvetlil, že spor, ktorý má svoj pôvod v pracovnom pomere medzi úradníkom a inštitúciou, spadá do pôsobnosti článku 270 ZFEÚ „aj keď ide o žalobu o náhradu ujmy“¹⁰.

⁸ Rozsudky z 8. októbra 1986, Leussink/Komisía (169/83 a 136/84, EU:C:1986:371, bod 13), a z 9. septembra 1999, Lucaccioni/Komisía (C-257/98 P, EU:C:1999:402, bod 22).

⁹ Rozsudok z 22. októbra 1975, Meyer-Burckhardt/Komisía (9/75, EU:C:1975:131, bod 7); uznesenie z 10. júna 1987; Pomar/Komisía (317/85, EU:C:1987:267, bod 7), a rozsudok v konaní o preskúmaní, body 48 a 50.

¹⁰ Rozsudok v konaní o preskúmaní, body 38 a 42 a citovaná judikatúra.

56. Výraz „*každý spor*“, o ktorom v zmysle článku 91 ods. 1 služobného poriadku môže rozhodovať Súdny dvor v rámci postupu stanoveného článkom 270 ZFEÚ, teda zahŕňa aj žalobu o náhradu hmotnej a nehmotnej ujmy vyplývajúcej z pracovného pomeru s inštitúciou Únie.

57. Otázku, kto je oprávnený podať žalobu o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ, je však ešte potrebné preskúmať.

2. Význam výrazu „*ktorákoľvek osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok*“ v článku 91 ods. 1 služobného poriadku.

58. Odpoveď na otázku, kto je oprávnený podať na Súdny dvor žalobu podľa článku 270 ZFEÚ, závisí od významu výrazu „*ktorákoľvek osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok*“ uvedeného v článku 91 ods. 1 služobného poriadku

59. Súdny dvor je pri výklade práva Únie usmerňovaný a obmedzovaný znením, kontextom a cieľom vykladaných ustanovení, ako aj svojou vlastnou skoršou judikatúrou, v ktorej už predmetnému ustanoveniu alebo ustanoveniam pripísal istý význam.

60. Vychádzajúc zo samotného znenia dotknutého ustanovenia, výraz „*na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok*“ nenapomáha pri určení, či žalobu podľa článku 270 ZFEÚ môžu podať iba úradníci alebo aj iné osoby, a ak áno, ktoré.

61. O tom, že samotné znenie tohto ustanovenia nie je jednoznačné, svedčia v prvom rade rozdiely medzi jazykovými verziami dotknutého ustanovenia a v druhom rade slová použité v preklade skorších rozsudkov Súdneho dvora z francúzštiny do angličtiny. Pokiaľ ide o uvedené rozdiely medzi jazykovými verziami, z komparatívnej analýzy vyplýva, že v rôznych jazykových verziách článku 91 ods. 1 služobného poriadku sa používajú mierne odlišné výrazy. Na jednej strane nemecká, anglická, španielska a chorvátska jazyková verzia používajú výraz „*vzťahovať sa*“. Na druhej strane francúzska jazyková verzia používa slovo „*visées*“ a talianska verzia slovo „*indicare*“. Výraz „*vzťahovať sa*“ naznačuje, že osobe boli priznané práva alebo uložené povinnosti, pričom je jasné, komu boli tieto práva priznané alebo povinnosti uložené. Slovo „*visées*“ na druhej strane zrejme naznačuje, že je potrebné len preskúmať, na koho znenie služobného poriadku odkazuje, bez ohľadu na postavenie alebo kontext, v akých je osoba spomenutá. Zároveň je však samozrejme možné týmto výrazom pripísať iný význam. V konečnom dôsledku nemožno význam oddeliť od osoby, ktorá výraz vykladá, a od kontextu, v ktorom táto osoba uvedený význam posudzuje.

62. Druhou indikáciou, že samotné znenie predmetného ustanovenia nie je na účely porozumenia jeho významu jednoznačné, je preklad slova „*visées*“, ktoré sa používa vo francúzskej jazykovej verzii rozsudkov Súdneho dvora, do angličtiny. V tejto súvislosti stačí spomenúť preklad rozsudku v konaní o preskúmaní, ktorý poukazuje na to, aké náročné je pridržovať sa buď znenia ustanovenia, alebo osoby, ktorá ho vykladá. V bode 33 anglickej jazykovej verzie rozsudku sa používa výraz „*any person referred to in these Regulations*“¹¹. V bodoch 34 a 42 uvedeného rozsudku sa v jeho anglickej verzii používa spojenie „*persons covered by*“¹² a v bode 50 výraz „*persons mentioned in the Staff Regulations*“¹³. Vo francúzskej jazykovej verzii sa vo všetkých uvedených prípadoch používa iba výraz „*visées*“.

¹¹ Rozsudok v konaní o preskúmaní, bod 33; kurzívou zvýraznila generálna advokátka.

¹² Rozsudok v konaní o preskúmaní, body 34 a 42; kurzívou zvýraznila generálna advokátka.

¹³ Rozsudok v konaní o preskúmaní, bod 50; kurzívou zvýraznila generálna advokátka.

63. Pokiaľ ide o kontext, veta „*ktorákoľvek osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok*“, sa nachádza v služobnom poriadku. Jeho článok 1 stanovuje pôsobnosť tohto právneho nástroja takto: „tento Služobný poriadok sa vzťahuje na úradníkov Únie“. Ak by sa dotknutá veta vykladala vo vzťahu k tomuto ustanoveniu, bolo by možné ju vnímať v tom zmysle, že sa týka iba úradníkov Únie. Znamenalo by to, že len úradníci, a nikto iný, môžu podať v zmysle článku 270 ZFEÚ žalobu na Súdny dvor.

64. Ak sa však berie do úvahy celé znenie služobného poriadku, je možné dospieť k inému výkladu. Konkrétne že služobný poriadok sa tiež priamo uplatňuje na iné osoby, ktorými sú zvyčajne rodinní príslušníci úradníka, a týmto osobám sa buď priamo priznávajú niektoré práva,¹⁴ alebo sú uvedené ako osoby, ktoré majú prospech z práv úradníka.¹⁵ Skutočnosť a rozhodnutie, že v článku 9 ods. 1 služobného poriadku sa nebude používať slovo „úradník“, ale výraz „*ktorákoľvek osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok*“, vedú k záveru, že okruh osôb, ktoré sa môžu na toto ustanovenie odvolávať, je širší. Kontext preto nedáva jednoznačnú odpoveď na otázku, aký je význam výrazu „*osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok*“.

65. Cieľom služobného poriadku je úprava vzťahu medzi inštitúciou Únie a jej zamestnancami tak, aby sa medzi nimi vytvorila vzájomná dôvera.¹⁶ Budovanie takejto dôvery môže často zahŕňať potrebu zohľadniť iné osoby, najmä, hoci nie výhradne, rodinných príslušníkov. Súdny dvor teda uznal, že aj keď služobný poriadok má za cieľ úpravu právnych vzťahov len medzi európskymi inštitúciami a ich úradníkmi, k takejto úprave dochádza nielen stanovením série vzájomných práv a povinností, ale aj „priznaním práv niektorým členom rodiny úradníka, ktoré môžu uplatniť vo vzťahu k Európskym spoločenstvám“¹⁷. Z toho možno vyvodiť, že výraz „*ktorákoľvek osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok*“, zahŕňa aj iné osoby ovplyvnené postavením zamestnanca, ktoré má úradník v inštitúcii Únie.

66. Na záver je potrebné uviesť, že aj keď reštriktívny výklad, do ktorého by spadali výhradne úradníci, bol možný, Súdny dvor sa napokon rozhodol pre širší výklad, ktorý tiež prichádzal do úvahy. Súdny dvor už konštatoval, že „*osoby, na ktoré sa vzťahuje tento služobný poriadok*“, nie sú len úradníci. Vo svojej judikatúre uznáva, že osoby, ktoré tvrdia, že majú postavenie úradníka¹⁸ alebo právo byť prijaté do služobného pomeru,¹⁹ môžu byť oprávnené podať žalobu na základe služobného poriadku. V judikatúre boli akceptované aj žaloby, ktoré na základe článku 270 ZFEÚ podala bývalá manželka bývalého úradníka²⁰ a rozvedená manželka bývalého člena inštitúcie Únie.²¹

¹⁴ Napríklad podľa článku 70 služobného poriadku manžel/manželka alebo závislé deti zosnulého úradníka majú právo na jeho odmenu alebo dôchodok za tri mesiace v zmysle článku 80 tohto služobného poriadku. Podľa článku 72 rovnakého služobného poriadku manžel/manželka (za istých podmienok) a deti úradníka majú právo na nemocenské poistenie.

¹⁵ Napríklad podľa článku 24 služobného poriadku má úradník právo na pomoc inštitúcie v prípade, že čelí útoku na osobu alebo majetok, ktorému je vystavený on alebo jeho rodinný príslušník z dôvodu svojho postavenia alebo svojich povinností. Okrem toho manžel/manželka, choré deti alebo príbuzní môžu mať na základe článku 40 služobného poriadku prospech z práva úradníka na neplatené pracovné voľno z osobných dôvodov. V rovnakom zmysle môžu mať deti úradníka prospech z jeho práva na rodičovskú dovolenku v zmysle článku 42a, a manžel/manželka, rovnako ako niektorí príbuzní, môžu mať na základe článku 42b prospech z práva úradníka na rodinnú dovolenku v prípade ich ochorenia alebo z jeho práva pracovať na čiastočný úväzok podľa článku 55a.

¹⁶ Pozri vysvetlenie v bode 47 vyššie.

¹⁷ Rozsudok z 10. júna 1999, Johannes (C-430/97, EU:C:1999:293), bod 19. Toto konštatovanie bolo uvedené aj v bode 31 rozsudku v konaní o preskúmaní.

¹⁸ Rozsudok z 11. marca 1975, Porrini a i. (65/74, EU:C:1975:38).

¹⁹ Rozsudok z 15. januára 1987, Ainsworth a i./Komisia a Rada (271/83, 15/84, 36/84, 113/84, 158/84, 203/84 a 13/85, EU:C:1987:7).

²⁰ Rozsudok zo 16. apríla 1997, Kuchlenz-Winter/Komisia (T-66/95, EU:T:1997:56).

²¹ Rozsudok z 21. apríla 2004, M/Súdny dvor (T-172/01, EU:T:2004:108).

67. Osoby uvedené v predchádzajúcom bode však nepožadovali náhradu škody, ale domáhali sa iných práv, ktoré im služobný poriadok priamo priznával, ako práva vyplývajúceho zo spoločného systému nemocenského poistenia,²² alebo práva na pozostalostný dôchodok.²³

68. Prvý a zatiaľ jediný prípad, v ktorom Súdny dvor uznal právo požadovať náhradu škody prislúchajúce iným osobám ako samotnému úradníkovi, je rozsudok Všeobecného súdu v prvej veci Missir Mamachi di Lusignano (T-401/11 P RENV-RX)²⁴, pričom išlo o rozhodnutie prijaté po vrátení veci Všeobecnému súdu na základe rozsudku Súdneho dvora v konaní o preskúmaní.

69. Rozsudok v konaní o preskúmaní uznal právo otca a detí zosnulého úradníka žiadať o náhradu nemajetkovej ujmy v ich vlastnom mene, a nie v postavení dedičov zosnulého úradníka. Súdny dvor tak uznal ich status „osôb, na ktoré sa vzťahuje tento služobný poriadok“.

3. Zdroj procesného práva podať žalobu o náhradu škody v zmysle článku 270 ZFEÚ

70. Odkiaľ pochádza nárok osôb, ktoré nie sú úradníkmi, podať žalobu o náhradu škody vo vlastnom mene na základe článku 270 ZFEÚ a článku 91 ods. 1 služobného poriadku?

71. Domnievam sa, že je dôsledkom zahrnutia zodpovednosti inštitúcie za spôsobenú škodu do služobného poriadku v prípadoch, keď táto zodpovednosť pochádza z pracovného pomeru. Dôsledkom uvedeného zahrnutia je, že právo na náhradu škody vyplývajúce z uvedenej mimozmluvnej zodpovednosti sa má uplatniť pomocou postupu, ktorý Zmluva stanovila pre veci týkajúce sa úradníkov, teda postupu podľa článku 270 ZFEÚ. Právo podať žalobu o náhradu škody na základe tohto postupu, a nie v konaní podľa článku 268 ZFEÚ, už bolo týmto spôsobom odôvodnené, keď žaloby podali samotní úradníci.²⁵

72. Rozumiem tomu tak, že to isté platí, ak osoby, ktoré nie sú úradníkmi, podajú žalobu o náhradu škody v prípadoch, keď bola škoda údajne spôsobená porušením povinností vyplývajúcich z pracovného pomeru zo strany inštitúcie. Práve to zahŕňa uvedené osoby do pôsobnosti výrazu „osoby, na ktoré sa vzťahuje tento služobný poriadok“. Ak žaloba o náhradu škody vyplýva z takého pracovného pomeru, možno ju podať len na základe článku 270 ZFEÚ, a nie na základe článku 268 ZFEÚ.

73. Takýto výklad podľa mňa vyplýva aj z judikatúry. Istá miera nejednoznačnosti vznikla, keď sa Súdny dvor v rozsudku v konaní o preskúmaní²⁶ opieral o článok 73 ods. 2 písm. a) služobného poriadku pri potvrdení, že právo podať žalobu o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ majú otec aj deti.²⁷

74. V rozsudku v konaní o preskúmaní sa však neuvádza, že právo na náhradu škody, a teda aj súvisiace procesné právo podať žalobu o náhradu škody, je založené na článku 73 služobného poriadku. Odkaz na toto ustanovenie alebo iné články služobného poriadku, ako sú

²² Ako to bolo v prípade rozsudku zo 16. apríla 1997, Kuchlenz-Winter/Komisia (T-66/95, EU:T:1997:56).

²³ Ako to bolo v prípade rozsudku z 21. apríla 2004, M/Súdny dvor (T-172/01, EU:T:2004:108).

²⁴ Rozsudok zo 7. decembra 2017, Missir Mamachi di Lusignano a i./Komisia (T-401/11 P RENV-RX, EU:T:2017:874).

²⁵ Pozri veci uvedené v poznámke pod čiarou 8.

²⁶ Rozsudok v konaní o preskúmaní, bod 34.

²⁷ Komisia v odvolaní dospela k záveru, že článok 73 ods. 2 písm. a) služobného poriadku uvádza osoby, ktoré majú nárok na náhradu škody v zmysle uvedeného služobného poriadku v prípade úmrtia úradníka, takže len tieto osoby a nikto iný, sa môžu považovať za „osoby, na ktoré sa vzťahuje tento služobný poriadok“.

články 40, 42b, alebo 55a, len poukazuje na to, že osoby uvedené v týchto ustanoveniach môžu byť oprávnené podať žalobu o náhradu škody, pretože vzhľadom na ich blízky vzťah k úradníkovi, ktorý uvedené ustanovenia uznávajú, mohli utrpieť nemajetkovú ujmu, ktorej náhradu požadujú.

75. Zdroj ich prípadného práva na náhradu škody, ktorý ich zaraďuje do pôsobnosti výrazu „osoby, na ktoré sa vzťahuje tento služobný poriadok“, spočíva v zodpovednosti inštitúcie za porušenie jej povinnosti vyplývajúcej z pracovného pomeru a smerujúcej voči úradníkovi, s ktorým majú osoby požadujúce náhradu nemajetkovej ujmy blízky vzťah.

76. Uplatnenie uvedených iných ustanovení by však nemalo znamenať vylúčenie iných osôb. Ak o danej osobe nie je nikde v služobnom poriadku zmienka, neznamená to, že sa nemôže považovať za „osobu, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok“ v tom zmysle, že jej priznáva právo na náhradu škody v prípade úmrtia úradníka, za ktoré nesie zodpovednosť zamestnávajúca inštitúcia, pričom ako osoba požadujúca náhradu škody mala s uvedeným úradníkom blízky vzťah.

77. Ak napríklad náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ požaduje neter zosnulého úradníka, nemožno jej žalobu zamietnuť len preto, že o nej v služobnom poriadku nie je nijaká zmienka. Ja pravda, že svoju aktívnu legitimáciu by preukazovala ťažšie ako súrodenec, pretože v prípade súrodencov môže Súdny dvor pri rozhodovaní o prípustnosti žaloby vychádzať z výslovného uznania ich blízkeho vzťahu s úradníkom. Ak by však neter dokázala preukázať blízky vzťah so zosnulým úradníkom, z ktorého by naozaj mohla vyplývať skutočnosť, že utrpela nemajetkovú ujmu, nachádzala by sa v rovnakom postavení ako otec, matka, deti alebo súrodenci žalujúci vo vlastnom mene. Mohla by preto podať žalobu o náhradu škody na základe článku 270 ZFEÚ.

4. Odôvodnenie navrhovaného výkladu právomoci v súvislosti s náhradou škody podľa článku 270 ZFEÚ

78. Existuje niekoľko dôvodov podporujúcich navrhovaný extenzívny výklad výrazu „osoba, na ktorú sa vzťahuje tento služobný poriadok“, v článku 91 ods. 1 služobného poriadku, z ktorého vyplýva, že do pôsobnosti článku 270 ZFEÚ spadajú všetky žaloby o náhradu škody spojené s pracovným pomerom.

79. Po prvé judikatúra už potvrdila širší výklad právomoci v súvislosti so žalobami o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ. Keďže vlastná judikatúra Súdneho dvora kladie jeho výkladu isté medze, zúženie pôsobnosti článku 270 ZFEÚ by vyžadovalo výslovné prehodnotenie prvej série konaní Missir Mamachi di Lusignano.²⁸ V týchto veciach Súdny dvor uznal právo otca a detí zosnulého úradníka žiadať o náhradu škody na základe článku 270 ZFEÚ, pričom toto právo nebolo nikde v služobnom poriadku, ani v jeho článku 73, výslovne zakotvené. Uplatnenie tohto ustanovenia sa preto nemôže chápať v tom zmysle, že poukazuje na právny základ takejto náhrady škody. Ide skôr o indíciu, že uvedené osoby majú s úradníkom blízky vzťah, a to ich oprávňuje na nemajetkovú ujmu v prípade jeho smrti, v súvislosti s ktorou nesie zodpovednosť inštitúcia zamestnávajúca úradníka.

80. Rozsudkom Súdneho dvora v prvej sérii vecí (a to tak v prípade rozsudku v konaní o preskúmaní, ako aj v prípade rozsudku Všeobecného súdu po tomto preskúmaní) možno najlepšie porozumieť v tom zmysle, že podľa nich článok 270 ZFEÚ a článok 91 ods. 1

²⁸ Tak rozsudku v konaní o preskúmaní, ako aj rozsudku zo 7. decembra 2017, Missir Mamachi di Lusignano a i./Komisia (T-401/11 P RENV-RX, EU:T:2017:874).

služobného poriadku zakladajú právomoc Súdneho dvora prejednať žaloby o náhradu škody, ak sú tieto žaloby prepojené s pracovným pomerom medzi úradníkom a inštitúciou Únie, bez ohľadu na totožnosť osoby, ktorá žalobu podala.

81. V rozsudku v konaní o preskúmaní bol výklad Súdneho dvora odôvodnený vtedajším kontextom, v ktorom mal Súd pre verejnú službu prvostupňovú právomoc prejednávať žaloby podané na základe postupu podľa článku 270 ZFEÚ.²⁹ Extenzívny výklad tejto právomoci tak umožnil, aby veci týkajúce sa pracovného pomeru s inštitúciou Únie mohli byť sústredené v rámci jednej súdnej inštitúcie. Prispelo to k účinnosti súdnej ochrany.

82. Uvedené platí napriek tomu, že Súd pre verejnú službu bol následne zrušený a jeho právomoc sa vrátila Všeobecnému súdu.³⁰ Druhým odôvodnením extenzívneho výkladu právomoci v oblasti žalôb o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ je teda účinnosť súdnej ochrany, ktorú možno dosiahnuť, ak žaloby týkajúce sa rovnakej udalosti spojené s pracovným pomerom možno sústrediť do jedného súdneho konania prejednávaného rovnakým súdom alebo rovnakou komorou súdu.

83. Napokon výklad, podľa ktorého majú byť všetky žaloby o náhradu škody vyplývajúcej z pracovného pomeru s inštitúciou Únie podané na základe článku 270 ZFEÚ, ponúka viac prehľadnosti a predvídateľnosti v súvislosti s pravidlami právomoci na súdoch Únie a zvyšuje sa tak rešpekt voči zásade právneho štátu.³¹ Stanovením jasnej hranice medzi právomocou podľa článku 268 ZFEÚ a podľa článku 270 ZFEÚ v prípade žalôb o náhradu škody na základe mimozmluvnej zodpovednosti Európskej únie, pomáha takýto výklad pri definovaní súdnej architektúry Európskej únie³² a zvyšuje možnosť individuálneho prístupu k súdom Únie.

84. S ohľadom na predchádzajúce úvahy teraz posúdim tvrdenia, ktoré predložila v rámci tohto odvolania Komisia.

B. Posúdenie prvého odvolacieho dôvodu

1. Prvá časť prvého odvolacieho dôvodu

85. V prvej časti prvého odvolacieho dôvodu Komisia tvrdí, že Všeobecný súd sa (v bodoch 48 až 64 napadnutého rozsudku) dopustil nesprávneho právneho posúdenia pri výklade článku 91 ods. 1 služobného poriadku, pričom taký výklad je v rozpore so stanoviskom Súdneho dvora v rozsudku v konaní o preskúmaní.

86. Komisia sa po prvé domnieva, že konštatovanie Všeobecného súdu, podľa ktorého „na bratov a sestry sa ‚vzťahuje služobný poriadok‘ práve z dôvodu ich rodinnej väzby so zosnulým úradníkom“³³, a tiež odôvodnenie, na ktorom sa toto konštatovanie zakladá, sú nesprávnym výkladom relevantného práva.

²⁹ Rozhodnutie Rady 2004/752/ES, Euratom z 2. novembra 2004, ktorým sa zriaďuje Súd pre verejnú službu Európskej únie (Ú. v. EÚ L 333, 2004, s. 7).

³⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) 2016/1192 zo 6. júla 2016 o prenesení právomoci rozhodovať v prvom stupni v sporoch medzi Európskou úniou a jej zamestnancami na Všeobecný súd (Ú. v. EÚ L 200, 2016, s. 137).

³¹ Predvídateľnosť právnych noriem vníma Benátska komisia ako súčasť požiadaviek právneho štátu. Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia), Zoznam kritérií právneho štátu, Štrasburg, 2016, s. 15.

³² Stanovisko, ktoré predniesol generálny advokát Wathelet vo veci Preskúmanie, Missir Mamachi di Lusignano/Komisia (C-417/14 RX-II, EU:C:2015:593, body 60 až 62).

³³ Napadnutý rozsudok, bod 62.

87. Komisia tvrdí, že právo súrodencov podať žalobu, ktorou požadujú náhradu nemajetkovej ujmy na základe článku 270 ZFEÚ, môže byť založené výhradne na článku 73 služobného poriadku. Toto tvrdenie je založené na tom, ako Komisia vníma konštatovanie Súdneho dvora v rozsudku v konaní o preskúmaní. V tejto súvislosti Komisia tvrdí, že závery Všeobecného súdu sú v rozpore s bodom 34 uvedeného rozsudku.

88. Súdny dvor v bode 34 rozsudku v konaní o preskúmaní uviedol: „Článok 73 ods. 2 písm. a) služobného poriadku úradníkov výslovne označuje ‚potomkov‘, ako aj ‚príbuzných vo vzostupnej línii‘ úradníka ako osoby, ktoré môžu v prípade smrti úradníka poberať príslušnú dávku. Z toho vyplýva, že tak žalobca, ako aj deti zosnulého úradníka sú osobami dotknutými týmto ustanovením“.

89. Odporcovia však tvrdia, že rovnaký bod nebráni osobám, ktoré nie sú uvedené v článku 73 služobného poriadku, aby tiež podali žalobu na základe článku 270 ZFEÚ a článku 9 ods. 1 služobného poriadku a že Súdny dvor to vo svojom rozsudku v konaní o preskúmaní ani netvrdí. V tejto časti odôvodnenia Súdneho dvora sa len konštatuje, že potomkovia a príbuzní vo vzostupnej línii sú osobami, ktoré majú nárok na poistné plnenie (ale nie na náhradu škody!).

90. Výklad, podľa ktorého je článok 73 služobného poriadku relevantný na účely určenia blízkeho vzťahu medzi žalobcom a úradníkom, ale nie je nevyhnutný na účely existencie práva podať žalobu o náhradu škody, vysvetľuje judikatúru Súdneho dvora logickým spôsobom.³⁴ Takýto výklad má oporu aj v ďalších častiach rozsudku Súdneho dvora o preskúmaní, najmä v bodoch 38 a 42. Uvedené body potvrdzujú, že ústredným prvkom potrebným na preukázanie práva podať žalobu je skutočnosť, že nárok vznikol v pracovnom pomere „aj keď ide o žalobu o náhradu ujmy“. Právomoc podľa článku 270 ZFEÚ teda vzniká „aj vo vzťahu k žalobe o náhradu ujmy, ktorú podáva *akákoľvek osoba* – hoci aj nie úradník – na ktorú sa vzťahuje služobný poriadok úradníkov, z dôvodu rodinných väzieb s úradníkom, *ak má spor svoj pôvod v pracovnom pomere*, ktorý spája tohto úradníka a dotknutú inštitúciu“³⁵.

91. Už som uviedla, prečo považujem formalistický výklad konštatovania Súdneho dvora v rozsudku v konaní o preskúmaní za nesprávny. Uvedený rozsudok v zásade nemožno vykladať tak, že podľa Súdneho dvora je právo otca a detí na náhradu škody upravené v článku 73 služobného poriadku. Toto ustanovenie upravuje poistné plnenie do istej sumy, nie však právo na náhradu škody. To, že Súdny dvor sa v rozsudku v konaní o preskúmaní o článok 73 služobného poriadku opiera, možno vnímať len ako odkaz na blízky vzťah žalobcov so zosnulým úradníkom, ako to správne vysvetľuje Všeobecný súd.

92. Odkaz na článok 73 alebo články 40, 42b alebo 55a služobného poriadku – spomedzi ktorých ani jeden neupravuje zodpovednosť za náhradu škody – pri posudzovaní práva otca, matky, detí alebo súrodencov podať žalobu o náhradu škody na základe článku 270 ZFEÚ, poukazuje iba na *pravdepodobnú prima facie* aktívnu legitimáciu uvedených žalobcov. Dôvod voľby článku 270 ZFEÚ, a nie článku 268 ZFEÚ, ako základu ich žalôb spočíva v skutočnosti, že ide o „osoby, na ktoré sa vzťahuje tento služobný poriadok“, pretože sa domáhajú náhrady škody údajne spôsobenej v rámci zodpovednosti inštitúcie založenej na pracovnom pomere úradníka, s ktorým mali uvedené osoby blízky vzťah.

³⁴ Pozri vysvetlenie v bodoch 70 až 77 vyššie.

³⁵ Rozsudok v konaní o preskúmaní, bod 42; kurzívou zvýraznila generálna advokátka.

93. Všeobecný súd preto oprávnené odôvodnil svoje konštatovanie, že súrodenci mali právo domáhať sa náhrady nemajetkovej ujmy, poukázaním na ich blízky vzťah so zosnulým úradníkom, ktorý uznávajú niektoré ustanovenia služobného poriadku.

94. Komisia takýto výklad charakterizovala ako „zásadný postoj“, ktorý si vyžaduje vysvetlenie, ako „sa možno na základe článku 91 ods. 1 služobného poriadku odvolať na rodinný vzťah“. Ak Komisia myslela zásadným postojom všeobecne uplatniteľný právny výklad právomoci Súdneho dvora vo veciach týkajúcich sa úradníkov, domnievam sa, že Všeobecný súd dostatočne vysvetlil svoje stanovisko, keď zopakoval, že dôvod právomoci Súdneho dvora na základe článku 270 ZFEÚ a článku 91 ods. 1 služobného poriadku spočíva v prepojení žaloby s pracovným pomerom a zodpovednosťou inštitúcie Únie, ktorá z neho vyplýva.

95. Vzhľadom na to, že zodpovednosť za náhradu škody sa stala súčasťou služobného poriadku na základe skoršej judikatúry Súdneho dvora, ktokoľvek, kto môže opodstatnene tvrdiť, že má blízky vzťah s úradníkom, ktorého pracovný pomer je v danom prípade relevantný, je oprávnený podať žalobu podľa článku 270 ZFEÚ. Osoby, ktorých blízky vzťah služobný poriadok v akomkoľvek kontexte výslovne uznáva, majú dobrý predpoklad preukázať svoju aktívnu legitimáciu, avšak skutočnosť, že sú v týchto ustanoveniach uvedené, nie je ani podmienkou ich procesných práv, ani právnym titulom, na základe ktorého tieto ich práva vznikajú. Ide len o legislatívne uznanie, že uvedené osoby pravdepodobne majú s dotknutým úradníkom blízky vzťah, a preto môžu v prípade jeho úmrtia požadovať náhradu nemajetkovej ujmy.

96. Všeobecný súd sa preto nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď dospel k záveru, že procesné práva súrodencov podať žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy na základe článku 270 ZFEÚ sú odôvodnené ich blízkym vzťahom s úradníkom, ktorého pracovný pomer s Komisiou je východiskom ich žaloby.

97. Všeobecný súd sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia ani keď trval na tom, že skutočnosť, že brat ani sestra sa neuvádzajú v článku 73 služobného poriadku, by ich nemala zbaviť „procesnej spôsobilosti požiadať prostredníctvom článku 270 ZFEÚ o náhradu svojej vlastnej ujmy“³⁶. Napokon k nesprávnemu právnemu posúdeniu nedošlo, ani keď Všeobecný súd dospel k záveru, že rozsudok v konaní o preskúmaní takýto výklad umožňuje.

98. Po druhé Komisia tvrdí, že riešenie, ku ktorému dospel Všeobecný súd, je v rozpore s požiadavkou článku 91 ods. 1 služobného poriadku, podľa ktorého sa má žaloba týkať zákonnosti aktu negatívne ovplyvňujúceho žalobcu.

99. Toto tvrdenie je potrebné odmietnuť, pretože žaloba o náhradu škody, ktorú podali žalobcovia, je založená na tvrdení o nezákonnosti uvedeného aktu. Pred podaním žaloby totiž brat a sestra v súlade s článkom 90 služobného poriadku, na ktorý odkazuje článok 91 ods. 1 tohto služobného poriadku, požiadali Komisiu, aby im nahradila spôsobenú ujmu, čo Komisia odmietla. Až po tomto odmietnutí podali žaloby o náhradu škody na Všeobecný súd. Aj keď náhrada škody sa požaduje vzhľadom na nezákonné opomenutie Komisie vo vzťahu k zosnulému úradníkovi, v žalobe sa zároveň navrhuje zrušenie odmietnutia Komisie.

100. Procesná požiadavka, v zmysle ktorej je potrebné najprv využiť správne konanie pred príslušnou inštitúciou Únie, predstavuje nevyhnutnú fázu pred podaním žaloby o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ. V prípade žaloby o náhradu škody – a platí to aj v prípade, že takúto

³⁶ Napadnutý rozsudok, bod 61.

žalobu podá samotný úradník – niekedy aj samotný napadnutý akt, ktorým inštitúcia odmietla úradníkovi isté dávky, spôsobuje ujmu, kým inokedy vzniká ujma z dôvodu iného aktu alebo opomenutia na strane inštitúcie.³⁷ V druhej z uvedených situácií však žalobu o náhradu škody možno podať, až keď bola náhrada škody požadovaná od príslušnej inštitúcie a tá žiadosť odmietla.³⁸ Jeden nezákonný akt (alebo opomenutie) teda môže vyústiť do priznania náhrady škody, avšak je potrebné podať žalobu proti aktu, ktorým bola požadovaná náhrada škody odmietnutá.³⁹ Práve o takúto situáciu išlo v prejednávanej veci.

101. Chcem dodať, že práve skutočnosť, že podanie žalôb vo všetkých dotknutých prípadoch, či to bola žaloba detí ako dedičov úradníka, alebo žaloba otca, matky a detí vo vlastnom mene, alebo žaloba súrodencov tiež požadujúcich náhradu ich osobnej nemajetkovej ujmy, spustil rovnaký východiskový nezákonný akt (opomenutie), svedčí v prospech zhrnutia všetkých uvedených žalôb do pôsobnosti jedného procesného nástroja.

102. Z uvedeného na záver vyplýva, že ak sa iným osobám, ako sú úradníci, umožní procesne sa oprieť o článok 270 ZFEÚ, neznamená to zrušenie procesných požiadaviek stanovených v služobnom poriadku, ani to neodstraňuje podmienku, že žaloba sa musí týkať aktu negatívne ovplyvňujúceho žalobcu. Výklad Všeobecného súdu preto nie je v rozpore so znením článku 91 ods. 1 služobného poriadku, ako to tvrdí Komisia. Toto tvrdenie je preto potrebné odmietnuť.

103. Po tretie Komisia tvrdí, že ak je možnosť požadovať náhradu škody založená na blízkom vzťahu osoby s úradníkom, dáva to Súdnemu dvoru diskrečnú právomoc posúdiť, či existuje akt negatívne ovplyvňujúci žalobcu.

104. Toto tvrdenie je založené na nesprávnom porozumení Komisie týkajúcom sa dôvodu uplatnenia ďalších článkov služobného poriadku okrem článku 91 ods. 1. Konkrétne Komisia uvádza, že ak je aktívna legitimácia žalobcu založená výhradne na ustanovení, ktoré upravuje blízky vzťah žalobcu s úradníkom, „žalobca sa môže vždy považovať za osobu, na ktorú sa vzťahuje služobný poriadok, a to bez ohľadu na prepojenie aktu, ktorý napáda, a povinností vyplývajúcich zo služobného poriadku“.

105. Procesná spôsobilosť žalobcov podať žalobu nie je v prejednávanej veci založená na článkoch služobného poriadku, z ktorých vyplýva ich blízky vzťah s úradníkom (ako sú články 40, 42b alebo 55a). Takáto procesná spôsobilosť vyplýva z väzby medzi údajnou ujmu a pracovným pomerom s inštitúciou. Súrodenci zosnulého úradníka tak môžu podať žalobu na základe článku 270 ZFEÚ, pretože existuje prepojenie medzi ujmu, ktorej náhrady sa domáhajú, a napadnutým aktom, ktorým Komisia porušila svoju povinnosť vyplývajúcu z pracovného pomeru so zosnulým úradníkom.

106. Keďže žaloba o náhradu škody je prepojená s pracovným pomerom úradníka, pričom žalobca musí preukázať blízky vzťah s ním, domnievam sa, že voľná úvaha Súdneho dvora je správne nasmerovaná a obmedzená. Táto voľná úvaha posúdiť, či dotknutá osoba môže mať *prima facie* nárok na požadovanú náhradu škody, sa nelíši od diskrečnej právomoci, ktorou súdy vo všeobecnosti disponujú pri rozhodovaní o akejkolvek žalobe o náhradu škody.

107. Z toho vyplýva, že treba odmietnuť tvrdenia, podľa ktorých právomoc Všeobecného súdu posúdiť aktívnu legitimáciu žalobcov má diskrečnú povahu.

³⁷ Pozri napríklad rozsudok z 11. júna 2019, De Esteban Alonso/Komisia (T-138/18, EU:T:2019:398).

³⁸ Pozri napríklad rozsudok z 12. júla 2012, Komisia/Nanopoulos (T-308/10 P, EU:T:2012:370, bod 61).

³⁹ Pozri napríklad rozsudok z 23. októbra 2003, Sautelet/Komisia (T-25/02, EU:T:2003:285).

108. Pokiaľ ide o tvrdenie Komisie, že prijatie záveru Všeobecného súdu tiež umožňuje podať žalobu odborom, stačí uviesť, že v zmysle ustálenej judikatúry sa článok 91 služobného poriadku uplatňuje výhradne na individuálne spory. Inak povedané žaloby, ktoré sa svojou podstatou považujú za kolektívne, ako sú žaloby podávané odbormi, sú vylúčené.⁴⁰

109. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené dôvody zastávam názor, že prvá časť prvého odvolacieho dôvodu sa musí zamietnuť.

2. Druhá časť prvého odvolacieho dôvodu

110. V druhej časti prvého odvolacieho dôvodu Komisia kritizuje body 134 a 135 napadnutého rozsudku a v podstate tvrdí, že služobný poriadok sa na účely priznania náhrady škody zo strany Komisie za nemajetkovú ujmu vyplývajúcu zo smrti úradníka vzťahuje iba na osoby výslovne uvedené v článku 73 tohto služobného poriadku. Na bratov a sestry sa toto ustanovenie nevzťahuje a ich žalobu preto bolo potrebné zamietnuť.

111. Bod 134 napadnutého rozsudku je len krížovým odkazom na body 33 a 34 rozsudku v konaní o preskúmaní. Táto otázka už bola predmetom prvej časti prvého odvolacieho dôvodu Komisie, a preto sa uplatňujú rovnaké tvrdenia, aké už boli prednesené v súvislosti s prvou časťou prvého odvolacieho dôvodu.

112. V bode 135 napadnutého rozsudku sa vysvetľuje, že dôvodom sprevádzajúcim body 33 a 34 rozsudku Súdneho dvora v konaní o preskúmaní bolo ponechať všetky žaloby o náhradu škody, ktoré boli založené na pracovnom pomere s inštitúciou Únie, v právomoci Súdu pre verejnú službu. Práve preto sa uvedené veci vykladali v tom zmysle, že spadajú do právomoci určenej v článku 270 ZFEÚ. Takéto posúdenie pokladám za správne.

113. V spochybnenom bode sa ďalej uvádza, že podľa bodu 35 rozsudku v konaní o preskúmaní nebolo na účely preukázania práva otca podať žalobu o náhradu škody podľa článku 270 ZFEÚ relevantné, či skutočne má nárok na poistné plnenie. Ak sa prijme výklad, podľa ktorého článok 73 služobného poriadku len poukazuje na blízky vzťah osoby s úradníkom a nezakotvuje právo tejto osoby podať žalobu, vysvetlenie Všeobecného súdu v uvedenom bode nie je nesprávnym právnym posúdením.

114. Druhá časť prvého odvolacieho dôvodu by sa preto tiež mala zamietnuť.

VI. Návrh

115. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy sa domnievam, že prvý odvolací dôvod by sa mal zamietnuť bez toho, aby bol meritórne dotknutý druhý odvolací dôvod.

⁴⁰ Rozsudok z 8. októbra 1974, *Union syndicale – Service public européen a i./Rada* (175/73, EU:C:1974:95, bod 19).